

Категорія аспектуальності як динамічний багаторівневий феномен: теоретичні засади й досвід моделювання

Роботу виконано на кафедрі українського мовознавства і прикладної лінгвістики ЧНУ ім. Б. Хмельницького

У статті окреслено теоретичні засади й описано досвід моделювання категорії аспектуальності в сучасній українській літературній мові як динамічного багатопланового феномену.

Ключові слова: дієслово, вид, аспект, аспектуальність, аспектуальний клас.

Калько Н. И. Категория аспектуальности как динамический многоуровневый феномен: теоретические основы и опыт моделирования. В статье освещаются теоретические основы и предлагается опыт моделирования категории аспектуальности в современном украинском языке как многоуровневого динамического феномена.

Ключевые слова: глагол, вид, аспект, аспектуальность, аспектуальный класс.

Calco N. I. Category Aspectuality as a Dynamic Multi-Level Phenomenon: the Theoretical Background and Experience in Modeling. This article presents a theoretical framework and propose a modeling experience category aspectuality in the modern Ukrainian language as a dynamic multi-level phenomenon.

Key words: the verb form, aspect, aspectuality, aspectual class.

Постановка наукової проблеми та її значення. Однією з найпомітніших тенденцій, із якими лінгвістика ввійшла в нове тисячоліття, є функціоналізація її наукової парадигми. Логічно продовжуючи системно-структурну парадигму та виростаючи з неї, функціоналізм зміщує акценти від “структури системи” до “поведінки системи”. Розширюючи лінгвістичні горизонти, він не абсолютизує мову, а трактує її як матеріал, за допомогою якого людина впродовж віків свого існування прагнула зробити більш чи менш достеменно відтворення фрагментів світу, що її оточує. Пропонована стаття присвячена аналізу проблеми відображення в системі сучасної української літературної мови одного з таких фрагментів – внутрішнього часу позамовних виявів буття, позначуваних дієсловом, лінгвалізованого передовсім через категорію аспекти або аспектуальності.

Стійка наукова зацікавленість аспектуальною проблематикою спричинила виокремлення спочатку формально-граматичної, а пізніше – функціонально-граматичної галузі – аспектології. Постійна увага дослідників до універсальної категорії аспекти й особливо до однієї з її ідіотнічних реалізацій – категорії слов’янського виду є цілком умотивованою. На думку авторитетних аспектологів, конфлікт між “індивідуалізмом” лексики та “всеосяжністю” граматики – неодмінний наслідок обов’язкового характеру граматичних протиставлень, але саме аспект, через його найглибшу семантичність, доводить цей конфлікт до найбільшої гостроти [7, 30].

Помітна активізація аспектологічних студій упродовж двох останніх десятиліть стала передумовою об’єднання зусиль дослідників різних країн навколо розв’язання складних проблем аспектуальності й виду. Виявами такої інтеграційної тенденції є започаткування Міжнародного аспектологічного семінару на філологічному факультеті Московського державного університету імені Михайла Ломоносова, європейського колоквиуму “Семантика і структура слов’янського виду” під керівництвом краківського професора С. Кароляка, виокремлення аспектологічної підкомісії в складі граматичної комісії Міжнародного комітету славістів.

Однак відповіді тридцяти п’яти лінгвістів із тринадцяти країн світу на анкету Міжнародного аспектологічного семінару переконливо засвідчили: проблема адекватного наукового опису слов’янського виду не втратила гостроти й злободенності [5, 125–126].

Наша наукова розвідка репрезентує один із можливих варіантів розв’язання проблеми, зарахованої багатьма провідними аспектологами до найактуальніших, – створення динамічної моделі катего-

рії аспектуальності, що враховує чинники всіх мовних рівнів і передбачає передусім вивчення взаємодії лексичного й видового значень, ролі контексту для опису виду, зв'язку виду з універсальним набором акціональних значень, репрезентованих у частково видових функціях тощо [5, 125–129].

Створення такої моделі уможливлене передовсім здійсненням комплексного функціонально-семантичного аналізу аспектуальності та встановленням на його ґрунті основних закономірностей категоризації аспектуальної семантики, її класифікації та репрезентації в сучасній українській літературній мові.

Вибір підходу до опису аспектуальності, який Дж. Лайонз назвав об'єктивістським [2, 342–343], зумовлений тим, що саме він, на нашу думку, уможливує найефективнішу реалізацію окреслених вище проблем, оскільки, на противагу суб'єктивістському, акцентує увагу не так на погляді мовця на внутрішньочасову структуру процесуальної ознаки, його аспектуальній оцінці ситуації, як на залежності цього погляду, цієї оцінки від онтологічної специфіки процесу, на їхній глибокій закоріненості у відображенні у лексичному значенні дієслів онтології позамовних явищ (дій, процесів, станів, відношень, властивостей, подій тощо).

Започаткований у середині минулого століття одним із фундаторів сучасної аспектології – російським лінгвістом Ю. С. Масловим [3] та, незалежно від нього, відомим ученим-філософом Оксфордської школи З. Вендлером [8], об'єктивістський підхід реалізовано в низці аспектологічних робіт, які сформували парадигму, що дістала назву “двокомпонентна теорія виду”.

З огляду на вихідні засадничі положення цієї теорії, що передбачають розмежування граматичного аспекту, представленого категорією виду й лексичного аспекту, який репрезентують аспектуальні класи, аспектуальність у нашій концепції постає як семантична категорія, що об'єднує систему різнорівневих засобів для виконання спільної функції – відображення внутрішнього часу або характеру перебігу й розподілу в часі, позамовних виявів буття, позначених дієсловом. Роль інтеграційного чинника цієї функціонально-категорійної єдності виконує її граматичний компонент – категорія виду, яка на ґрунті семантичної опозиції “наявність vs відсутність часової межі вияву процесуальної ознаки” та її формального вираження, системно протиставляє дієслова доконаного дієсловом недоконаного виду. Визначальним для особливостей реалізації категорії виду на рівні індивідуальних лексем є лексичний компонент, представлений аспектуальними класами, вагомість яких для семантики дієслова прирівнюють до значення частин мови для граматики [6, 34].

Створення динамічної багатопланової моделі категорії аспектуальності стало можливим завдяки творчому синтезові аспектологічних здобутків попередників – і вітчизняних, і зарубіжних: 1) лінгвоукраїністичної традиції вивчення виду першої половини ХХ ст., зокрема утвердження теорії виду в граматиках Є. К. Тимченка, С. Й. Смаль-Стоцького та Ф. Гартнера, В. І. Сімовича, П. Ф. Залозного, підґрунтя яких – “Грамматика” М. Смотрицького (на думку В. В. Німчука, саме М. Смотрицький започаткував розуміння не тільки граматичного виду в слов'янській граматичній системі, а й характеру дії [4, 57–58]), праці О. О. Потебні, К. П. Михальчука й ін.; 2) аспектологічного доробку української формально-граматичної думки середини ХХ ст., найбільш вагомо представленого в дослідженнях В. М. Русанівського; 3) здобутків української функціонально-категорійної граматики (і загальнотеоретичних, і в царині дієслівного виду), репрезентованих у роботах І. Р. Вихованця, А. П. Грищенка, К. Г. Городенської, А. П. Загнітка, М. В. Мірченка, С. О. Соколової, О. І. Бондаря й ін.; 4) лінгвістичної концепції аспектуальних класів Ю. С. Маслова та лінгвофілософської теорії дієслівних класів З. Вендлера; 5) двокомпонентної теорії виду, представленій в працях В. Броя, М. Гіро-Вебер, А. А. Залізняка, Б. Комрі, Ф. Леманна, Х. Р. Меліга, О. В. Падучевої, А. Г. Пазельської, Г. Руддена, С. Г. Татевосова й ін.); 6) загальнонаукової теорії взаємодії системи й середовища та її лінгвістичної інтерпретації; 7) теорії функціонально-семантичних полів загалом та поля аспектуальності зокрібно, розвинутої в працях О. В. Бондарка, М. О. Шелякіна та представників школи функціональної граматики; 8) аспектуально орієнтованих класифікацій дієслівних предикатів (Т. В. Булигіної, О. М. Селіверстової, О. Д. Шмельова й ін.); 9) традиційних теорій поля, зокрема теорії граматичного поля В. Г. Адмоні, з нетрадиційними, зокрема з теорією поля візуального сприйняття Р. Арнгейма [1].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Комплексний аналіз категорії аспектуальності в сучасній українській літературній мові, здійснений на засадах функціональної граматики з огляду на основні положення об'єктивістського підходу, умож-

ливає її репрезентацію як функціонально-категорійної єдності, що інтегрує вісім рівнів: екстралінгвальний, онтологічний, прихованограматичний, парадигматичний, синтагматичний, прагматичний, епідигматичний, граматичний.

Екстралінгвальний рівень аспектуальності пов'язаний із кореляцією мовної категорії аспектуальності, що відображає внутрішній час процесуальної ознаки, та позамовної категорії часу. На цій співвіднесеності ґрунтується притаманність внутрішньому часові дієслівних процесів найсуттєвіших властивостей і закономірностей об'єктивного часу, передусім діалектики тривалості й послідовності явищ позамовної дійсності.

Онтологічний рівень аспектуальності детермінований кореляцією внутрішнього часу процесуальної ознаки із буттєво пізнаними виявами тривалості та послідовності – онтологічно вагомими для аспектуальності категоріями стану, процесу та події.

Прихованограматичний рівень репрезентує залежність формальних класів мовного вираження аспектуальної ознаки: співвідносних за видом перфективів та імперфективів, *perfectiva tantum*, *imperfectiva tantum* від аспектуально вагомих лексичних угруповань, які прогнозують видову поведінку дієслова, зокрема здатність до того чи того різновиду видового й акціонального партнерства, спроможність функціонувати із відповідними часткововидовими значеннями, передовсім конкретно-процесним, чи прогресивним, відкритість для певного типу аспектуальної полікатегорійності. На ґрунті українського дієслова аспектуальні класи утворюють п'ятикомпонентну систему, до якої належать:

1) термінативи, або здійсненники, що об'єднують дієслова зі значенням подієспрямованого процесу, напр.: **Розбудувуй** (“її **розбудуєш**...”) *Україну руками, а не ілюзією про святобливе царство слова* (С. Процюк);

2) активітиви, або діяльники, до яких належать дієслова, що означають динамічний неподієспрямований процес, напр.: *Їй на мить здалося, що вона чує їхні голоси: звірята гарчали, пищали, муркотіли, шипіли, і все це зливалося в якусь звукову кашу, що від неї паморочилося в голові. Та каша булькала, шипіла, шкварчала, немов потрапивши на розпечену пательню* (М. Гримич);

3) стативи, або станівники, що описують адинамічний, недискретно-фазовий вияв буття, локалізований хоча б у межах надтривалого часового відрізка, напр.: *Посеред кімнати **стояв** масивний капітальний стіл, уздовж якого **лежала** довга дерев'яна лінійка* (М. Гримич);

4) евентиви, або подійники, які передають значення миттєвих подій, зокрема й несподіваних, непередбачуваних, напр.: *Вона зробила крок уперед і... нога **провалилася** в діру... Поки вона її витягала, з торбинки **випав** мобільний телефон і **провалився** в ту саму дірку* (М. Гримич);

5) релятиви, або відносники, що інтегрують дієслівні лексеми зі значенням процесуально-стилізованих відношень, властивостей, постійних ознак тощо, напр.: *Головне, що він, воїн Чіпка, **мусть** зійтися з цим Сонцем у смертельному двобої, бо так **вимагає** кодекс лицарської честі* (В. Кожелянко).

Диференціацію дієслів сучасної української літературної мови за належністю до відповідного аспектуального класу, а отже, і констатацію певного типу аспектуального партнерства: суто видового, функціонально-видового, акціонального, аспектуально-акціонального, уявно-видового уможливає комплексна аспектуальна діагностика, що передбачає цілеспрямоване об'єднання різних методів [1, 95–147].

Система аспектуальних класів визначає закономірності видової поведінки дієслова:

1) термінативам притаманні суто видове, функціонально-видове й акціональне партнерство, конкретно-процесна функція, напр.: *Питаю: “Хіба ви своїх півнів ще не **порізули**?” Каже: “Ще не **порізала**, не впіла, бо не знала, що ти приїдеш, то **заріжу** зараз. Якого тобі когута **різати**?”* (Є. Гуцало);

2) активітиви не мають видових партнерів, натомість їм властиві багатовекторне акціональне партнерство й конкретно-процесна функція, напр.: *А я, похмуро, мовчки і зосереджено, **походжати** му вздовж свого стола, розкурюватиму люльку... і **тягнути** му павзу. Довго **тягнути** му. Потім китайська морда кашляне. Я не зверну увагу. **Ще потягну*** (В. Кожелянко);

3) стативи позбавлені можливості мати видових партнерів і конкретно-процесну функцію, для них характерне аспектуально-акціональне партнерство з інцептивами, що означають мить зародження стану, напр.: *Але їхню мову можна **зненавидіти**, як **ненавидить** син-наркоман байдужого до дурману батька...* (С. Процюк);

4) евентивам притаманне функціонально-видове й обмежене акціональне партнерство, але не властива прогресивна функція, напр.: ...*чоловік, який розслідував причини катастрофи, з місцевих, здається, – здається, чи не загинув якимось тишком-нишком за нез'ясованих обставин, якщо вона нічого не плутає?.. Спробуй тут не слухай, спробуй утримай все в пам'яті ...* (О. Забужко);

5) семантика релятивів унеможлиблює будь-яке партнерство та прогресивну функцію, хоч деякі з них, зокрема “географічні” дієслова, можуть мати уявно-видових, або інцесивних, партнерів, що спричинено асоціативно-метафоричним семантичним залишком термінативів, від яких утворені георелятиви, напр.: *Нижня частина [будинку] вела до міського підземного ходу, який пронизував Бердичів аж до річки Гнилоп'яті* (М. Гримич) vs *Фріда завжди казала, що в цьому будинку краще не користуватися чорним ходом, бо ніколи не знаєш, куди він виведе?* (М. Гримич).

Парадигматичний рівень аспектуальності репрезентує залежність видової поведінки від аспектуального чи акціонального підкласу, аспектуально вагомого тематичного класу. Так, до ядра термінативного класу належать пантиви, що означають агентивний процес, поступове здійснення якого спрямоване на досягнення повного результату, напр.: *Матронка знайшлася на третю добу. Точніше, на третю добу Михайло знайшов її там... де три доби шукав, як рибу, – під камінням у лузі* (М. Матіос).

Їхнє наповнення – тематичні класи дієслів творення, перетворення, відтворення, руйнування тощо. До периферії термінативного класу належать тотиви, специфіка лексичної семантики яких унеможлиблює функціонування із часткововидовим значенням підкресленої тривалості, оскільки вони об'єднують дієслова зі значенням процесу, природою якого передбачена миттєва реалізація: початок, перебіг і завершення компресовані в одну фазу, один момент: ... *фільм, котрий ти все-таки не важилися вимкнути, не конче має скінчитися щасливо. А однаково вимикати – непростиме свинство* (О. Забужко).

Семантика термінативів відкрита не тільки для суто видового, а й для функціонально-видового партнерства, що постає переважно як опозиція конкретно-фактичної функції перфектива й ітеративної чи загальнофактичної функції імперфектива. Крім видового, термінативам недоконаного виду властиве й акціональне партнерство, найпоширеніший вияв якого – термінативно-дистрибутивне.

Наповнення інтермінативних класів відзначається меншою строкатістю і підлягає здебільшого тематичній диференціації, за винятком виділення з-поміж активітивних дієслів аспектуального підкласу мультиплікативів і розмежування стативного класу на два аспектуальні підкласи: актуальні та неактуальні стативи.

У сенсі морфолого-словотвірної парадигматики особливе місце посідають активітиви, семантика яких відкрита для якнайширшого акціонального партнерства: а) протиставного: атенуативного, аугментативного, делімітативного, дистрибутивного, ексцесивного, кумулятивного, пейоративного, інгресивного, інхоативного, редуплікативного, сатуративного, семельфактивного, фінітивного тощо; б) непротиставного: ітеративного з відтінками атенуативної кратності, атенуативної процесності, комітативності, взаємності, інтенсивності тощо.

Синтагматичний рівень аспектуальності репрезентований, з одного боку, аспектуальними функціями: прогресивною, ітеративною, узуальною тощо, а з іншого – аспектуально вагомим семантико-синтаксичним наповненням предикатно-аргументних структур, у складі яких актуалізована та чи та семантика. Так, найвпливовіша та найвизначальніша для суто видового партнерства – об'єктна синтаксема. Поняття внутрішньої межі, яке містять у собі термінативи, зумовлює вияв результату дії здебільшого через прямий додаток, а отже, імперативну силу щодо видової корелятивності в синтагматичній сфері об'єкта має семантико-синтаксична дієслівна категорія перехідності vs неперехідності. Аспектуальна вагомість синтагматичних компонентів адвербіальної царини найбільше репрезентована серед безоб'єктних дієслів, термінативні й інтермінативні семантики яких вступають в опозицію: “динамічне становлення vs статичний вияв ознаки”. Сприятливими для відображення динаміки ситуації є, зокрема, адвербіальні показники темпу перебігу процесу чи його чинників, наявність яких актуалізує термінативні семи, напр.: *Рябенька подушечка ще дужче рябіла від його кривих сліз* (Панас Мирний). Серед безпрефіксних означено-моторних дієслів актуалізації термінативності сприяє спрямованість на досягнення якоїсь конкретної просторової межі, яка за наявності директива усвідомлюється як внутрішня межа процесу. Із термінативною межею корелює і фінітив зі значенням мети походу. Відсутність директива чи фінітива характеризує ситуацію як активітивну, напр.: ...*степом іде один верблюд, а за ним другий, третій, четвертий, а збоку біжить маленьке*

верблюденя й скубе зелену травичку... (Б. Антоненко-Давидович). Отже, актуалізація семантики, що на віртуальному рівні мовного знака співвідноситься з відповідним аспектуальним класом, передбачає наявність чітко окреслених синтагматичних умов. У разі порушення цих умов семантика реалізується у форматі іншого аспектуального класу.

Прагматичний рівень аспектуальності пов'язаний передусім із емоційно-експресивним забарвленням, що супроводжує актуалізацію семантем. Наявність відповідних конотем експресивного чи оцінного типу зазвичай зосереджує увагу на процесі, що вже кількісно окреслений, має встановлену якість, його якісна й кількісна визначеність ніби злиті воедино, тому такі семантики не перебувають у відношенні видового партнерства з дієсловами недоконаного виду, що є корелятами до нейтральних значеннєвих варіантів, напр.: – Ну, ну, ну! Он як прийде батько, то він з тобою **пожартує!** (У. Самчук). Унаслідок зсуву семантики в бік евентивності семантика *пожартувати* втрачає здатність до видового партнерства з *жартувати*.

Епідигматичний рівень аспектуальності виявляється як аспектуальна вагомість стійких асоціативно-метафоричних зв'язків, іноді визначальних для аспектуальної поведінки цілих тематичних класів. Саме таким зв'язком між дієсловами руху та "географічними" дієсловами спричинена наявність уявно-видового партнерства в межах закритого для корелятивності релятивного аспектуального класу. Метафоризація ж активітивних дієслів звучання на тлі чітко окреслених синтагматичних умов, зокрема наявності прямої мови, уможливує їхню перекатегоризацію в термінативи.

Грамматичний рівень аспектуальності представлений категорією виду, яка, системно протиставляючи дієслова доконаного та недоконаного видів, виконує роль інтеграційного чинника функціонально-категорійної єдності засобів відображення внутрішнього часу процесуальної ознаки. Грамматична категорія виду має досить складну структуру, зумовлену її тісною значеннєвою пов'язаністю з поняттєвою зоною термінативності *vs* інтермінативності – когнітивною основою видової корелятивності *vs* некорелятивності дієслівної семантики, передусім її відкритості *vs* закритості для суто видового партнерства, детермінованої віддзеркаленими свідомістю об'єктивними відмінностями між явищами позамовної дійсності. Якщо системне протиставлення будь-якого дієслова недоконаного виду будь-якому іншому дієслову доконаного виду стосується відображення поверхневих, найближчих ознак онтологічного часу – тривалості й послідовності, то опозиція дієслів, що є суто видовими партнерами, репрезентує глибинний зв'язок між співвідносними онтологічними явищами – їхню часову детермінованість. Однією з характерних особливостей облаштування аспектуальної системи сучасної української літературної мови є те, що на віртуальному рівні ознака доконаності відображає подійний момент переходу від одного стану до іншого, ознака недоконаності – міжподійний інтервал, упродовж якого тривають процеси, а на рівні актуалізації імперфективи позначають як процеси, так і події, перфективи ж – лише події.

Досліджуваний матеріал засвідчує, що основний визначальний чинник аспектуальної поведінки дієслова – відображена в лексичній семантиці онтологічна специфіка фрагментів екстралінгвального докільля. Саме опір лексичного матеріалу унеможливив досягнення категорією виду українського дієслова граматичної чистоти таких категорій, як спосіб і час, якраз об'єктивна неоднорідність дієслівних процесів стала суттєвою перешкодою для охоплення видовою парністю всієї дієслівної лексики, а дефектність функціональної парадигми частини дієслів, зокрема неможливість уживання переважно для імперфективних дієслів – конкретно-процесному, або прогресивному, значенні спричинена саме лексичними заборонами. Категорія виду ніби зупинилася у своєму розвитку від лексичної до граматичної абстракції і, не досягнувши ідеальної гомогенності граматичних систем, залишилася гетерогенною, поєднуючи корелятивні за видом перфективи й імперфективи, *perfektiva tantum* і *imperfektiva tantum*, двовидові дієслова.

Аспектологічний аналіз дієслівного лексикону сучасної української мови засвідчує те, що термінативність, активітивність, евентивність, стативність та релятивність не є однозначною аспектуальною кваліфікацією всієї лексеми, а форматом реалізації, який у різних словозначеннях одного дієслова може бути неоднаковим. Аспектуальні класи не мають закінчених дієслівних реєстрів, оскільки зорієнтовані не на всю дієслівну лексему загалом, а на кожну її семантему зосібна. Це передбачає конкретну реалізацію валентного потенціалу предиката, чітко визначені семантичні ролі аргументів, передусім суб'єкта та об'єкта, зрештою, широкий контекст, тому про особливості видової поведінки дієслова можна говорити тільки на основі аналізу конкретних текстових уживань.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, аспектуальна, аспектуально-акціональна й акціональна полікатегорійність дієслівної лексеми, що виявляється в здатності значеннєвих варіантів дієслова функціонально належати до різних аспектуальних класів чи аспектуальних та акціональних підкласів, є системним явищем для українського дієслова. Тому аспектуальний аналіз багатозначної лексеми “без залишку” пов’язаний здебільшого з установленням типів аспектуальної чи аспектуально-акціональної полікатегорійності, відкритість для якої – не менш важлива риса аспектуальної поведінки поряд із відкритістю для видового та акціонального партнерства, повнотою функціонального спектра.

Комплексне дослідження закономірностей категоризації аспектуальної семантики на засадах функціональної граматики відкриває перспективи для багатопланового аналізу аспектуальності й виду, а також порівняльно-аспектологічних студій на матеріалі української та інших слов’янських мов. Застосування комплексної аспектуальної діагностики уможливило виявлення всієї палітри аспектуальних характеристик дієслівної лексеми й найтонших нюансів її аспектуальної поведінки.

Література

1. Калько М. І. Аспектуальність: категоризація, класифікація і репрезентація в сучасній українській літературній мові : [монографія] / М. І. Калько. – Черкаси : Вид. Чабаненко Ю., 2008. – 384 с.
2. Лайонз Дж. Лингвистическая семантика: Введение / Дж. Лайонз ; [пер. с англ. В. В. Морозов, И. Б. Шатуновский]. – М. : Яз. славян. культуры, 2003. – 400 с. – (Язык. Семиотика. Культура).
3. Маслов Ю. С. Вид и лексическое значение глагола в современном русском литературном языке / Ю. С. Маслов // Изв. АН СССР. Отд.-ние лит. и яз. – 1948. – Т. VII. – Вып. 4. – С. 303–316.
4. Німчук В. В. Граматика М. Смотрицького – перлина давнього мовознавства / В. В. Німчук // Смотрицький М. Граматика / підгот. факсим. вид. та дослідж. В. В. Німчука. – К. : Наук. думка, 1979. – 111 с.
5. Ответы на анкету аспектологического семинара филологического факультета МГУ имени М. В. Ломоносова / [М. Ю. Черткова, В. А. Плунгян, А. А. Рябчиков, Д. О. Кузнецов] // Вопр. языкознания. – 1997. – № 3. – С. 125–136.
6. Падучева Е. В. Динамические модели в семантике лексики / Е. В. Падучева. – М. : Шк. “Яз. рус. культуры”, 2004. – 607 с.
7. Плунгян В. А. Грамматические категории, их аналоги и заместители : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : спец. 10.02.19 “Общее языкознание, социолингвистика, психолингвистика” / В. А. Плунгян. – М., 1998. – 48 с.
8. Vendler Z. Verbs and times / Z. Vendler // Linguistics in philosophy. – Ithaca : Cornell University Press, 1967. – P. 97–121.

Статтю подано до редколегії
14.12.2010 р.